

323. PORZANA PORZANA — PORCELEINHOEN.

1953: Broedgevallen: Kampereiland, Zwarte Meer, slechts geregeld 1 ex. op zelfde plaats gehoord (geen nest gevonden) (opz. KORIDON); Stiphout, N.Br., 1, in de Leemkuilen (M. VAN AERLE, med. t. K.).

324. PORZANA PARVA — KLEINE WATERHOEN.

1953: De heer M. VAN AERLE zag op 4 October te Stiphout, N.Br., in de Leemkuilen, een *Porzana*, die volgens hem zonder twijfel tot de species *parva* behoorde (bovendelen ongeveer effen donkergrauwbruin, zonder wit; waarneming op 5 m afstand; tevoren klonk in het riet de roep: „oiet, oiet, kiek-kiek-kiek-kiek, soms alleen „oiet”, maar meer nog alleen „kiek-kiek”) (t. K.).

326. RALLUS AQUATICUS — WATERRAL.

1953: Broedgevallen: Kampereiland, Zwarte Meer, 3 (opz. KORIDON), Seveningen, 1 (J. J. W. POLDER).

329. LYRURUS TETRIX — KORHOEN.

1953: Broedgevallen: Gooi, 1, met succes, ondanks de daar heersende drukte (KRAAK); Hoge Veluwe, vooruitgaande (WIGMAN).

334. COTURNIX COTURNIX — KWARTEL.

1952: Broedgevallen: Oosterland (Duiveland), 2, resp. Augustus en September; Noordgouwe, 1, September (W.I.W.W., 21, p. 87—89).

[Volgens De Ned. Vogels (p. 1038) tot in September (t. K.).]

1953: 24 en 25 Mei, gehoord en gezien, Elslo, Fr. (Vanellus, 6, p. 111); Juni, 4 à 5 gehoord, Gorredijk (ibidem, p. 125); 24 Juli, trekkend bij avond boven Mierlo-Hout; binnen 1 minuut 5 × roep gehoord, vliegrichting ca ZZW (M. VAN AERLE, med. t. K.); 30 Juli, 1 ex., roepend in akkerland, Amsterdam-W. (daar voordien nimmer gehoord) (WALTERS).

[De Ned. Vogels (p. 1038) geeft als vroegste datum: 2 Augustus (1942, Zuid-Beveland) (t. K.).]

Afgesloten begin Jan. 1954.

Over de osteologische verschilpunten tussen *Stercorarius longicaudus* en *parasiticus*

door

Dr C. G. B. TEN KATE

(with summary: On the value of osteological characters to distinguish *Stercorarius longicaudus* and *parasiticus*)

Zoals bekend, is het bij juveniele voorwerpen van de kleinere jagers vaak uiterst moeilijk tot een juiste soortbepaling te komen.

In 1933 wees SCHÜZ (2) er op, dat volgens LÖPPENTHIN (Die Vögel Nordostgrönlands zwischen 73° und 75° 30'; Mittheilungen vom Grönland, 91, 1932, p. 83—84) het toegespitst zijn van de middelste staartpennen een blijkbaar steeds voor *St. parasiticus* opgaand kenmerk is.

Bij controle van het beschikbare materiaal kwam SCHÜZ tot de zelfde slotsom, terwijl hij er bovendien op wees, dat alle staartveren iets uitstekende schachtpuntjes hebben, hetgeen LÖPPENTHIN wel afbeeldde, maar niet speciaal in de tekst naar voren

bracht. Wel voegt SCHÜZ er aan toe, dat men aannemen moet, dat deze puntjes door afslijting verloren kunnen gaan.

STEINBACHER (1) nam in het door hem na HARTERT's dood alleen bewerkte pars van de *Ergänzungsband* van diens werk dit kenmerk op als het beste van de gewoonlijk aangegeven kenmerken, die overigens alle niet op kunnen gaan (p. 502). Hij laat daar echter onmiddellijk op volgen, dat het daarom zeer belangrijk is, dat WILLET en HOWARD (3) in 1934 een zeer duidelijk onderscheid in het skelet aangaven.

Deze auteurs bespreken eerst aan de hand van hun materiaal de voornaamste van de meest gebruikte kenmerken, te weten :

1. de lengte en breedte van de centrale staartpenne ;
2. de verhouding tussen de lengte van de snavelnagel en die van het supranasale zadel ;
3. de breedte van de snavel ;
4. de kleur van de tarsus ;
5. de kleur van de schacht van de buitenste grote slagpenne.

Slechts punt 4 (de tarsus-kleur) ging voor alle adulte en sub-adulte exemplaren op (bij *parasiticus* zwart, bij *longicaudus* blauw). Dit gold echter niet voor de juveniele voorwerpen.

Hun conclusie luidde derhalve, dat er geen onfeilbare methode bestaat, die geldt voor alle fasen van het kleed, om de beide species uit elkaar te houden.

Daarom zochten zij naar osteologische verschilpunten, waartoe zij 23 voorwerpen bestudeerden.

Hun conclusie luidde nu, dat het achterste deel van het lichaam bij *longicaudus* in verhouding groter is dan bij *parasiticus*. Dit bleek vooral uit de verhouding van de lengte van tarsus tot humerus (maar ook uit die van tarsus tot ulna of radius), die bij *longicaudus* 53% bedroeg en bij *parasiticus* 45%, dus een verschil van 8%.

Dit verschil zat niet in de tarsus-lengte, welke bij beide species nagenoeg hetzelfde was (*longicaudus*: 43—46 mm; *parasiticus*: 42—47 mm), maar in die van de humerus.

De humerus is niet nodig voor het balgen en kan dus apart worden bewaard, terwijl in dubieuze gevallen bij reeds geprepareerde huiden de ulna of radius door opweking van de vleugel verwijderd kan worden.

Volgens deze auteurs behoort iedere kleinere jager met als maximale maten voor: humerus 88, ulna 97 en radius 94 tot *longicaudus* en met als minimale maten voor: humerus 94, ulna 101 en radius 98 tot *parasiticus*, ongeacht leeftijd of sexe.

Indien zich gevallen voordoen met tussenliggende maten, zullen die volgens hen toch die van één van beide species dicht benaderen, terwijl als uiteindelijk controle-middel de verhouding tarsus tot vleugel-beenderen zou kunnen worden gebruikt.

Deze luidde voor hun materiaal, wat betreft tarsus-: humerus-lengte:

	min.	gem.	max.
<i>longicaudus</i>	50.7%	52.7%	54.1%
<i>parasiticus</i>	43.6%	45.4%	48.0%

Nu zond de heer G. BOSCH, conservator van het Fries Natuurhistorisch Museum te Leeuwarden, mij echter een juveniele jager (♀), 12 September 1953 nog levend aangetroffen op de Afsluitdijk, met een humerus-maat van 91 mm. Hij vroeg zich af of daardoor dit kenmerk — dat ook in De Nederlandsche Vogels werd overgenomen — niet op losse schroeven kwam te staan. Dit voorwerp werd door mij ter vergadering van de Club in Hoek van Holland getoond.

Bepalen we hier de verhouding tarsus-: humerus-lengte, dan blijkt deze 47.25% te zijn. Dit getal valt nog beneden het maximum, opgegeven voor *parasiticus* en op grond van de opvattingen van bovengenoemde auteurs zouden we hier dus met een exemplaar van *St. parasiticus* te doen hebben.

Dr VOOUS, die zo vriendelijk was het voorwerp te onderzoeken, kwam, hoewel volgens hem dit exemplaar wel enkele moeilijkheden bood, echter tot de conclusie, dat het behoort tot de zeldzame donkere kleur-phase van de juveniele *longicaudus* en wel op grond van :

1. de langgerekte, minder sterk gekromde nagel van de boven-snavel, die niet korter is dan het „zadel” van de snavel ;
2. het niet scherp gepunt, maar afgerond zijn van de middelste staartpennen ;
3. een geringe uitbreiding van het wit aan de basis van de grote slagpennen, terwijl dat bovendien helderwit en niet geelachtig wit van tint is ;
4. de niet witte, maar donkere hoornkleur van de schacht van de 3e grote slagpen ;
5. het zeer smal zijn van de lichte veerranden van de bovenzijde.

Hij meent bij de enorme grootte-verschillen, die niet alleen individueel, maar ook sexueel zijn, bitter weinig te kunnen vertrouwen op een verschil van 3 mm voor het humerus boven het opgegeven maximum bij *longicaudus* en beneden het minimum voor *parasiticus*, welk bedrag minder dan 4% van het genoemde maximum en minimum verschilt.

De heer BOSCH kon mij, op mijn desbetreffend verzoek, nog 2 precieze humerus-maten verschaffen van andere juveniele kleinere jagers uit het Fries Natuurhistorisch Museum.

De bewuste verhouding was bij het ene voorwerp 44.1% (humerus 93 mm, dus het dichtst bij *parasiticus*), bij het andere 44.9% (humerus 89, dus het dichtst bij *longicaudus*). Het eerste ex. zou dus volgens de osteologische gegevens *parasiticus* moeten zijn, het 2e echter volgens de humerus-maat tot *longicaudus* behoren, wat de verhouding tarsus-: humerus-lengte aangaat tot *parasiticus* !

Het lijkt dus in ieder geval zeer gewenst deze osteologische gege-

vens bij toekomstige vondsten steeds nauwkeurig vast te leggen om hun waarde voor de soortbepaling te toetsen.

Literatuur.

1. HARTERT-STEINBACHER. Vögel der palaearktischen Fauna, Ergänzungsband, Berlin, 1932—1938.
2. SCHÜZ, E.: Ueber die Kennzeichen der beiden kleinen Raubmöven (*Stercorarius parasiticus* und *longicaudus*) im Jugendkleid und ihr Vorkommen in Ostpreussen. Orn. Monatsber., **41**, 1933, p. 77—81.
3. WILLETT, and H. HOWARD: Characters differentiating certain species of *Stercorarius*. The Condor, **36**, 1934, p. 158—160.

Summary: On the value of osteological characters to distinguish *Stercorarius longicaudus* and *parasiticus*.

In 1934 WILLETT and HOWARD (3) concluded, that up to that time "no infallible method of separating *Stercorarius longicaudus* and *parasiticus*, in all phases of their plumage", had been advanced.

According to these authors "the important distinction between the species lies, rather, in the difference in bodily proportions", especially in the length of the wing bones, e.g. of the humerus (*longicaudus* 83—88 mm, *parasiticus* 94—105 mm). The length of the tarsus of both species however is about the same (*longicaudus* 43—46 mm, *parasiticus* 42—47 mm). Therefore the ratio of tarsus to humerus is quite different, averaging 53% for *longicaudus* and 45% for *parasiticus*.

If birds might "be encountered, the measurements of which would fall between the maximum of *longicaudus* and the minimum of *parasiticus*" as revealed in their specimen, they "believe however that in such instances the size would closely approximate one species or the other and that the ratio of tarsus to wing bones could be used as a final check."

STEINBACHER (1) quoted these characters in the Supplement of HARTERT's Vögel der palaearktischen Fauna (p. 502).

In the collection of the Frisian Museum of Natural History, Leeuwarden, Holland, there is however a juvenile specimen with a humerus, measuring 91 mm, so exactly between the maximum of *longicaudus* and the minimum of *parasiticus*. According to Dr VOOS of the Zoological Museum, Amsterdam, however it certainly belongs to *longicaudus* on external characters.

Another specimen of the same collection has a humerus of 89 mm (so closely approximating *longicaudus*), but the ratio of tarsus to humerus is 44.9% (so the same as the average for *parasiticus*).

Therefore according to the present writer it will be necessary to study more specimen in this connection in order to test the value of these osteological characters.

Oö- en nidologische mededelingen, 1953

door

Tsj. Gs. DE VRIES

(met 1 tekstfiguur)

Een merkwaardig nest van de zwarte kraai, *Corvus c. corone* L.

Wegens kortsluiting was de heer E. LUURING, Directeur van het G.E.B. te Amsterdam, genoodzaakt een kraaiennest te laten verwijderen uit de mast van een hoogspanningsnet. Daarbij bleek dat dit nest practisch geheel van ijzer was gemaakt en totaal 1845 gr ijzer bevatte, o.a. 1 ijzerdraad van 2.65 m; 4 stuks van 2 m; 2 stuks